

آثار سوء پول‌شویی بر امنیت اقتصادی با تأکید بر اقتصاد مقاومتی

امیرپرویز گلی^۱، علی بابایی مهر^۲، سیده ماریه میرطالبیان^۳، آرمین گلی^۴

۱- کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس، ایران، (نویسنده مسئول).

Email: Amirparviz.goli@yahoo.com

۲- استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس، ایران.

Email: Gatbabayee@iauc.ac.ir

۳- کارشناسی ارشد حقوق مالی اقتصادی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس، ایران.

Email: Maryeh.mirtalebian@yahoo.com

۴- دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی (گرایش بازاریابی)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین‌الملل قشم،

قشم، ایران. Email: Armingoli.modir@yahoo.com

چکیده - پولشویی پدیده‌ای است که طی آن پول‌ها و وجوهی را که از طرق نامشروع و غیرقانونی به دست آمده به گونه‌ای با پول‌های مشروع مخلوط می‌نمایند که تفکیک و تشخیص آنها از یک‌دیگر امکان‌پذیر نمی‌باشد. هدف اصلی پولشویی قانونی جلوه دادن درآمدهایی است که از این منابع ناشی می‌شوند. فرآیند پول‌شویی منجر به افزایش هزینه‌های دولت از جمله هزینه‌های مربوط به ایجاد فضای امن برای مرزهای کشور، هزینه‌های دولتی مربوط به مبارزه با آثار زیان‌بار و تخریبی مواد مخدر و بازپروری و درمان معتادان، هزینه‌های دولتی مربوط به محاکم و دادگاه‌های رسیدگی به جرائم و... می‌شود و هم‌چنین، سایر هزینه‌های جبرانی که باید انجام شود که تعادل بازار در زمینه قیمت‌ها، نرخ تورم، نرخ بهره، نرخ ارز و بازارهای مالی و... فراهم شود، نیز موجب افزایش بار مالی دولت، و در کل به خطر افتادن امنیت اقتصادی و کاهش رشد اقتصادی می‌گردد. در این راستا، مقام معظم رهبری جهت مقاوم کردن اقتصاد، گزینه اقتصاد مقاومتی را مطرح فرمودند؛ تا به‌عنوان اقتصاد مقاوم در برابر مشکلات و اقتصاد متحرک و پویا در برابر مشکلات به وجود آمده ایستادگی لازم را از خود نشان دهد. اما جرم پولشویی با ایجاد اختلال در سیاست‌گذاری‌های کلان کشور، به‌عنوان مانعی بزرگ عمل می‌نماید. بر این اساس، قصد داریم به بررسی همه‌جانبه این جرم و آثار سوء آن بر امنیت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، و همچنین راه‌های مبارزه با آن بپردازیم.

واژگان کلیدی: امنیت اقتصادی، اقتصاد مقاومتی، پولشویی، رشد اقتصادی

مقدمه

پول‌شویی به‌عنوان یک پدیده نوظهور حقوقی و اقتصادی تلقی می‌شود. با وجودی که این پدیده یکی از معضلات اساسی در اغلب نظام‌های حقوقی و اقتصادی است متأسفانه شناخت اکثر مردم نسبت به آن بسیار اندک است و تقریباً در حد صفر است. فقدان شناخت و عدم آگاهی فقط به توده مردم محدود نمی‌شود بلکه بسیاری از خواص نیز هیچ‌گونه آشنایی نسبت به این پدیده ندارند. حتی در ممالک پیشرفته نیز که قوانین عریض و طویلی برای مقابله با پول‌شویی تصویب شده است، مردم عادی، کم‌تر معنا و مصداق واقعی آن را می‌شناسند (عباسی، ۱۳۹۳). در واقع همان‌گونه که از این واژه استنباط می‌شود، پول‌کثیفی وجود دارد و طی فرآیندی تطهیر می‌شود. منظور از پول‌کثیف در ادبیات پول‌شویی، عوایدی است که از فعالیت مجرمانه حاصل می‌شود. مجرمان به منظور جلوگیری از شناسایی نوع و شیوه فعالیت‌شان توسط مجریان قانون، با انجام فعالیت‌هایی که ممکن است توسط خودشان یا افراد دیگر انجام گیرد، منشأ پول‌های آلوده را تا حد ممکن مخفی می‌کنند. آنچه مسلم است چنین فعالیت‌هایی باعث بروز لطمات جبران‌ناپذیری به اقتصاد کشور خواهد شد و چنین لطماتی دولت را ملزم می‌کند که با این پدیده مقابله کند (کیانی‌زاده و بکی‌حسکویی، ۱۳۸۴). فرآیند پول‌شویی منجر به افزایش هزینه‌های دولت از جمله هزینه‌های مربوط به ایجاد فضای امن برای مرزهای کشور، هزینه‌های دولتی مربوط به مبارزه با آثار زیان‌بار و تخریبی مواد مخدر و بازپروری و درمان معتادان، هزینه‌های دولتی مربوط به محاکم و دادگاه‌های رسیدگی به جرائم و... می‌شود و هم‌چنین، سایر هزینه‌های جبرانی که باید انجام شود که تعادل بازار در زمینه قیمت‌ها، نرخ تورم، نرخ بهره، نرخ ارز و بازارهای مالی و... فراهم شود، نیز موجب افزایش بار مالی دولت می‌شود (الوکو و باقری^۱، ۲۰۱۲). در این حالات تصمیمات جبرانی دولت در زمینه قبول اعطای مابه‌التفاوت نرخ سود تسهیلات بانکی، اعطای یارانه‌ها، قیمت‌های تضمینی، هزینه‌های مربوط به اشتغال به لحاظ برهم خوردن رقابت بین مؤسسات دارای منابع مالی قانونی و مؤسسات برخوردار از تأمین مالی ناشی از پول‌شویی و در نتیجه، خارج شدن تدریجی مؤسسات اولیه از عرصه تولید، افزایش بیمه‌های بیکاری و... به افزایش بی‌رویه هزینه‌های دولت منجر می‌شود (کیانی‌زاده و بکی‌حسکویی، ۱۳۸۴). در واقع، پول‌شویان با هدف پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی خود، با استفاده از شرکت‌هایی که در نقاط مختلف تأسیس می‌کنند، عواید مزبور را با وجوه قانونی مخلوط می‌کنند. این مسئله به آنها کمک می‌کند تا محصولات خود را با قیمتی کم‌تر از سطح قیمت بازار عرضه کنند. گاهی شرکت‌های مزبور می‌توانند

محصولات خود را حتی با قیمتی کم‌تر از هزینه تولید عرضه کنند؛ بر این اساس، چنین شرکت‌هایی نسبت به شرکت‌های قانونی که سرمایه خود را از بازارهای مالی تأمین می‌کنند، دارای قدرت رقابت بیشتری هستند و این امر باعث بیرون راندن شرکت‌های قانونی از بازار و تضعیف بخش خصوصی قانونی می‌شود. و سرانجام باید گفت که ورود سرمایه‌های نامشروع، امکان سرمایه‌گذاری واقعی داخلی و خارجی در کشور را از بین می‌برد و به دلیل آن که هدف افراد پول‌شو در وهله اول پنهان کردن منشأ غیرقانونی پول است و سودآوری برای آنها از اهمیت کم‌تری برخوردار است، لذا بیشتر اوقات سرمایه خود را در جاهایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که دارای توجیه اقتصادی نیست و بدین صورت، باعث کاهش بهره‌وری سرمایه، اتلاف منابع، تسهیل فساد مالی داخلی و افزایش جرایم می‌شوند و تخصیص منابع را دچار انحراف می‌کنند؛ لذا در صورتی که سرمایه‌های حاصل شده از راه‌های غیرقانونی زیاد باشد، این سرمایه‌ها به سوی سرمایه‌گذاری‌هایی که از آنها به سرمایه‌گذاری عقیم تعبیر می‌شود؛ مانند سرمایه‌گذاری در دارایی‌های غیرمنقول به خصوص اشیای هنری، جواهرآلات و اتومبیل‌های تجملی و ... حرکت می‌کند که باعث کاهش بهره‌وری و در نتیجه کاهش رشد اقتصادی خواهد شد (هادیان، ۱۳۸۲).

در حال حاضر بحران‌های اقتصادی، بسیاری از کشورهای بزرگ دنیا را در سراسی سقوت قرار داده است و البته در این بین اقتصاد ما نیز با توجه به مسائل مختلف اقتصادی، سیاسی و توطئه‌های بیگانگان از این امر مصون نمانده است، که در این میان رهبر معظم انقلاب اسلامی گزینه اقتصاد مقاومتی را مطرح فرمودند؛ تا به عنوان اقتصاد مقاوم در برابر مشکلات و اقتصاد متحرک و پویا در برابر مشکلات به وجود آمده ایستادگی لازم را از خود نشان دهد. اقتصاد مقاومتی مبتنی بر مبانی نورانی قرآن کریم و اقتصاد اسلامی می‌باشد، و با تکیه بر آن می‌توان از مشکلات اقتصادی عصر حاضر رهایی جست. اما جراثم اقتصادی بالاخص پول‌شویی می‌تواند این نوع اقتصاد را نیز هدف قرار دهند و تاثیرات سوئی بر آن گذارند و باعث عدم رشد و فعالیت مثبت آن شوند. پول‌شویی می‌تواند ریشه‌های اقتصاد مقاومتی را ذره ذره بخشکاند و باعث شکست آن در برخی حوزه‌ها گردد. مبارزه با پول‌شویی پدیده‌ای است که باید توسط سیاست‌گذاران و دولت مردان کشور مورد توجه ویژه قرار بگیرد تا امنیت و ثبات اقتصادی را برای کشور به ارمغان بیاورد. امنیت و ثبات اقتصادی به‌طور اتفاقی به وجود نمی‌آید و البته که نیازمند برنامه‌ریزی و کار و تلاش فراوان می‌باشد (بارانی و عبدالهی، ۱۳۹۴). حال با توجه به اینکه به اهمیت مسأله پول‌شویی و آثار سوء آن بر امنیت اقتصادی پی‌بردیم، در تحقیق حاضر قصد داریم تا به بررسی آثار سوء آن بر امنیت اقتصادی با تأکید بر اقتصاد مقاومتی بپردازیم.

پول شویی

یکی از صاحب نظران، پول شویی را بدین نحو تعریف می‌کند: تطهیر پول یا پول شویی به مجموعه فعل و انفعالاتی گفته می‌شود که «از سوی مجرمان مرتبط با درآمدهای نامشروع و اعمال مجرمانه، به منظور قانونی جلوه دادن این درآمدها و مخفی نگه داشتن منشاء غیرقانونی آنها به عمل می‌آید. برخی در تعریف پول شویی چنین آورده‌اند: «پول شویی یعنی برگرداندن اموال حاصل از اعمال غیرمشروع در کانال‌های شرعی‌ای که باعث مخفی شدن مصدر حقیقی این اموال شود». در حقوق داخلی به موجب ماده دو «قانون مبارزه با پول شویی»، پول شویی تعریف و جرم انگاری شده است.

ماده دو قانون مبارزه با پول شویی: جرم پول شویی عبارت است از:

الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشاء غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج- اختفاء یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشاء، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد (عبدالمهی و صادق بارانی، ۲۰۱۵).
به طور کلی پول شویی یا تطهیر پول فرآیندی است که طی آن شکل، مبدأ و مشخصات پول‌های آلوده حاصل از معاملات غیرقانونی نظیر تجارت مواد مخدر، جرایم سازمان‌یافته، تروریسم و نظایر آن تغییر می‌یابد و صورتی قانونی به خود می‌گیرد (شفیعی و صیوری دیلمی، ۱۳۸۸).

انواع پول شویی

پدیده پول شویی در هر کشور لزوماً به عواید به دست آمده از فعالیت‌های بزه‌کارانه انجام گرفته شده در آن کشور محدود و منحصر نمی‌شود. در واقع ممکن است عواید به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه در کشورهای دیگر نیز به کشور مفروض منتقل و در آن شسته شود. بنابراین، تعریف پول شویی دربرگیرنده آن بخش از عواید حاصل از جرائم رخ داده در یک کشور مفروض که برای شسته شدن در دیگر نقاط جهان را از

آن خارج می‌شود، نیز هست با این رویکرد، چهارگونه قابل شناسایی پول‌شویی را می‌توان به شرح زیر برشمرد (رهبر، ۱۳۸۲):

الف) پول‌شویی درونی: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه و انجام شده، در داخل یک کشور، که در همان کشور نیز شسته می‌شود.

ب) پول‌شویی صادرشونده: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه انجام شده در داخل یک کشور، که در خارج از آن تطهیر می‌شود.

ج) پول‌شویی واردشونده: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه انجام شده در سایر نقاط جهان که در داخل یک کشور مفروض شسته می‌شود.

د) پول‌شویی بیرونی: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه انجام شده در سایر کشورها، که در خارج از کشور نیز شسته می‌شود.

مراحل پول‌شویی

غالباً هر مرحله از پول‌شویی در کشوری انجام می‌شود که ضعف‌های قانونی در آن زمینه وجود دارد به‌طوری‌که موجب پنهان ماندن منشاء غیرقانونی پول می‌گردد. به‌طور کلی پول‌شویی در سه مرحله انجام می‌شود (احمدی نژاد منفرد، ۱۳۸۸):

۱. جای‌گذاری: گردش فیزیکی وجوه نقد؛ در این مرحله پول نقد به‌طور فیزیکی وارد سیستم مالی می‌شود که این امر در هنگام سپرده‌گذاری پول‌های غیرقانونی در نهادهای مالی رخ می‌دهد؛ به‌طوری‌که در آمد غیرقانونی نزد بانک یا انواع نهادهای مالی رسمی یا غیررسمی سپرده‌گذاری شده و یا به خارج ارسال می‌گردد تا پس‌انداز گردد، و یا صرف خرید کالاهای با ارزشی که به سهولت قابل نقد باشند (مانند آثار هنری، فلزات و سنگ‌های گرانبها) گردد. در این مرحله ارتباط بین پول و جرمی که پول از آن به‌دست آمده قطع می‌گردد.

۲. لایه‌گذاری یا پنهان‌سازی: در این مرحله تلاش می‌شود که منبع اصلی مالکیت از طریق دادوستدهای مالی پیچیده، پنهان گردد. در این مرحله جابه‌جایی وجوه بین بانک‌ها و انتقال الکترونیک که در آن اطلاعات کافی از ماهیت پول وجود ندارد گزینه مناسبی خواهد بود.

۳. ادغام و یکپارچه‌سازی: در این مرحله وجوه غیرقانونی با وجوه قانونی مخلوط شده و دیگر امکان تمیز آنها میسر نخواهد بود. این مرحله شامل فعالیت‌هایی مانند تأسیس شرکت‌های گمنام، ارسال اعلامیه‌های

صوری صادرات - واردات کالا که به پول‌شو امکان می‌دهد پول‌های مذکور را به شرکت یا کشور دیگر انتقال دهد، می‌باشد.

این فرآیندها می‌توانند هم‌زمان و یا به‌طور متمایز از یکدیگر رخ دهند که بستگی به وضعیت قانونی کشورها، و شرایط سازمان‌های معجم دارد؛ اما آنچه مسلم است هر چه خلأهای قانونی کشوری بیشتر باشد شرایط هجوم این پول‌ها به داخل آن کشور نیز بیشتر خواهد بود و با توجه به اینکه آمار دقیقی از حجم واقعی مبالغ آن نیز در دست نیست باعث می‌شود فعالیت‌های مالی غیررسمی به صورت پول‌های غیرمشکل در بخش‌های غیررسمی فعالیت نموده و اقتصاد غیررسمی گسترش یابد؛ که این امر نیز موجب برهم خوردن تعادل‌های عمومی اقتصاد و عدم تأثیرگذاری سیاست‌های اقتصادی می‌گردد.

تعاریف و مفاهیم امنیت اقتصادی

ایده امنیت اقتصادی از سال ۱۹۴۵ میلادی مورد توجه نظام‌های سیاسی قرار گرفت و با پایان جنگ سرد مورد توجه روزافزونی واقع گردید. به‌طوری که از دهه ۱۹۹۰ به بعد توجه به «اقتصاد به عنوان یک بعد امنیت» به «اقتصاد به عنوان یک رویکرد امنیتی» تغییر ماهیت داد و تعبیر امنیت اقتصادمحور جایگزین امنیت اقتصادی گردید (لکزایی و حاجزاده، ۱۳۹۳).

امنیت اقتصادی وضعیت باثباتی از شرایط و ساختار فعلی و افق معلوم و روشنی از آینده است که در آن فرد، جامعه، سازمان و دولت احساس رهایی از خطر کرده و به‌طور بهینه می‌تواند به تولید، توزیع و مصرف ثروت بپردازند. به‌عبارت دیگر، یک جامعه را زمانی می‌توان از لحاظ اقتصادی ایمن دانست که ثبات در آن جامعه وجود داشته و خانوارها و بنگاه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین نهادهای اقتصاد و بازار بتوانند در محیط رقابتی سالم و با میزان اطلاعات یکسان به بهینه‌سازی رفتار خود بپردازند (سلمانی بی‌شک و همکاران، ۱۳۹۳).

هر چند در دوران پس از جنگ جهانی دوم تا اواخر قرن ۲۰ به‌ویژه طی دوران جنگ سرد امنیت کشورها در مقابل تهدیدات خارجی مهم‌ترین دغدغه موجود بوده و حوزه‌های امنیت نظامی و سیاسی بیش از امنیت اقتصادی مورد توجه بوده است با پایان یافتن جنگ سرد و شکل‌گیری روابط جدید در نظام بین‌الملل اولویت‌های امنیتی دستخوش تحول شده و امنیت اقتصادی به‌عنوان مهم‌ترین شاخص امنیت ملی مطرح گردید. روند جهانی شدن، گسترش تجارت بین‌الملل و جریان بین‌المللی سرمایه‌ها مهم‌ترین عواملی هستند که امنیت اقتصادی را در صدر توجهات امنیتی قرار داده است، به‌طوری که فراهم نمودن بسترهای مناسب برای حمایت

از سرمایه‌گذاران داخلی و جذب سرمایه‌های خارجی در کشورها بدون وجود امنیت اقتصادی میسر نیست (عزتی و دهقان، ۱۳۸۷).

امنیت اقتصادی به‌عنوان مهم‌ترین شاخص توسعه‌یافتگی دارای دو بعد است (سلمانی بی‌شک و همکاران، ۱۳۹۳):

- امنیت سرمایه‌گذاری: امنیت سرمایه‌گذاری چارچوب نهادینه‌ای از شرایط اجتماعی، سیاسی و حقوقی است که اعتماد پس‌اندازکنندگان و سرمایه‌گذاران را جلب نموده و امنیت جانی افراد و امنیت حقوقی معاملات را تضمین می‌کند. هرگاه شاخص‌های امنیت سرمایه‌گذاری در جامعه‌ای وضعیت مطلوبی را نشان دهد این چارچوب نهادینه موجب رشد اقتصادی خواهد شد. این شاخص‌های کلی عبارتند از:

- برقراری ثبات سیاسی در پرتو ثبات دولت و عملکرد اقتصاد (ثبات سیاسی و سیاست‌گذاری صحیح اقتصادی)؛
- مشارکت مردمی در پرتو آزادی‌های مدنی، حقوقی و سیاسی؛
- نظام حقوقی سالم در پرتو حاکمیت قانون و کاهش خطر ابطال قراردادها توسط دولت؛
- نظام اداری سالم در پرتو کاهش میزان فساد مالی؛
- کاهش میزان خشونت سیاسی در پرتو کاهش تنش‌های قومی، خطر جنگ‌ها و منازعات داخلی و میزان تروریسم سیاسی.

- امنیت اشتغال و درآمد: امنیت اشتغال و درآمد به‌معنای طرد هرگونه فشار خارج از کنترل افراد یک جامعه در مسیر اشتغال و کسب درآمد برای دستیابی به سطح متوسط رفاه اقتصادی آن جامعه است. طبیعی است امنیت اشتغال و درآمد در امتداد یا همراه با امنیت سرمایه‌گذاری امکان‌پذیر خواهد بود، بنابراین شاخص‌های پنج‌گانه برای امنیت سرمایه‌گذاری باید ملاک این سطح از امنیت باشد (جهانیان، ۱۳۸۱).

اقتصاد مقاومتی

چالش‌ها و موانع پیش‌روی اعتلای اقتصادی کشورمان پس از انقلاب اسلامی ایران بر کسی پوشیده نیست که از جمله مهم‌ترین آن‌ها، جنگ تحمیلی، تحریم‌ها و فساد اقتصادی از جمله پول‌شویی می‌باشد. از سویی دیگر استراتژی‌های اتخاذ شده اقتصادی از سوی مجریان حاکمیتی همراه با اختلافات تفاوت‌هایی همراه بوده که تأثیرات بسیار متفاوتی را بر فضای کسب‌وکار کشور داشته است. در این اثنا و در سال‌های اخیر مقام معظم

رهبری مفهومی را در عرصه اقتصادی معرفی نمودند با عنوان "اقتصاد مقاومتی" (ابوالحسنی و بهاروندی، ۱۳۹۲).

مقام معظم رهبری در تعریف اقتصاد مقاومتی می‌گوید (میرمعزی، ۱۳۹۱):

اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند روبه رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی بگونه‌ای باشد که در برابر ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکل‌های گوناگون خواهد بود کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند. اقتصاد در یک چنین شرایطی اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی اقتصادی که همراه باشد با مقاومت در برابر کارشکنی دشمن، خباثت دشمن، دشمنانی که ما داریم. سیاست‌های اقتصاد باید سیاست‌های اقتصاد مقاومتی باشد - یک اقتصاد مقاوم - باید اقتصادی باشد که در ساخت درونی خود مقاوم باشد، بتواند ایستادگی کند، با تغییرهای گوناگون در این گوشه دنیا، آن گوشه دنیا متلاطم نشود؛ این چیزها لازم است. بر این اساس اقتصاد مقاومتی از دیدگاه رهبری، اقتصادی است که دو ویژگی اساسی دارد (کریم و همکاران، ۱۳۹۳):

۱. در برابر تهدیدها و ترفندهای دشمن مقاوم است و کمتر آسیب می‌بیند.

۲. تهدید را تبدیل به فرصت کرده و در وضعیت تهدید رشد می‌کند.

الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی جهت ایجاد امنیت اقتصادی

امنیت به نوعی در هر جامعه به مثابه زیرساخت فرهنگ و اقتصاد آن جامعه می‌باشد و اگر مردم از امنیت روانی و فیزیکی برخوردار نباشند نمی‌توانند به برنامه‌های خلاق و نوآورانه پردازند و موجب توقف فعالیت‌های فرهنگی و اقتصادی مردم می‌شود. در جامعه امروز ما به دلایل متعددی، اقتصاد به یکی از مهم‌ترین مسائل کشور تبدیل شده است. موضوعات اقتصادی به دلیل پیوستگی با معیشت و رفاه اجتماعی، به نوعی در تمامی جوامع دارای اولویت است و با توجه به تکان‌های اجتماعی و تحولات سریع اقتصادی، جامعه‌ای می‌تواند در زمینه‌های اقتصادی موفق عمل کند که اقتصادش به تعبیر مقام معظم رهبری، درون‌زا، برون‌گرا، مردمی، دانش بنیان و عدالت محور باشد تا بتواند در برابر هرگونه تهدید و آسیبی مقاوم بوده و به معنای تمام و کمال اقتصاد مقاومتی به حساب بیاید. اما برقراری چنین اقتصادی در کشور نیازمند برخی الزامات و پیشینازهایی است. رهبر معظم انقلاب الزامات شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی را در پنج مورد بر شمرده‌اند که عبارتند از (خلیلی، ۱۳۹۱):

۱) روحیه جهادی: روحیه جهادی در حقیقت چیزی فراتر از انگیزه سازمانی یا سود شخصی است وقتی روحیه جهادی بر کاری حاکم شود دیگر فرد خود را در چارچوب بخش‌نامه‌ها و وظایف تعیین شده اداری و یا سود شخصی‌اش نمی‌سنجد و طبعاً در آن قالب محدود نیز عمل نمی‌کند در چنین شرایطی افراد تنها به هدف می‌اندیشند و تا رسیدن به آن دست از تلاش بر نمی‌دارند.

«روحیه جهادی لازم است. ملت ما از اول انقلاب تا امروز در هر جایی که با روحیه جهادی وارد میدان شده، پیش‌رفته؛ این را ما در دفاع مقدس دیدیم، در جهاد سازندگی دیدیم، در حرکت علمی داریم مشاهده می‌کنیم. اگر ما در بخش‌های گوناگون، روحیه جهادی داشته باشیم؛ یعنی کار را برای خدا، با جدیت و به صورت خستگی‌ناپذیر انجام دهیم نه فقط به عنوان احساس تکلیف - بلاشک این حرکت پیش خواهد رفت.»

۲) استحکام معنویت در جامعه: وجود جو ایمانی و مذهبی در جامعه و در میان جوانان نوعی سپر دفاعی مستحکم در برابر هرز رفتن استعدادها و آنهاست و این جاست می‌توان تأثیر دینداری را بر رشد و سعادت دنیایی انسان نیز مشاهده کرد.

«...استحکام معنویت و روح ایمان و تدین در جامعه است. تدین جامعه، تدین جوانان ما، در امور دنیایی هم به ملت و به جامعه کمک می‌کند. اگر یک ملت جوانانش متدین باشند، از هرزگی دور خواهند شد؛ از اعتیاد دور خواهند شد؛ از چیزهایی که جوان را زمین‌گیر می‌کند، دور خواهند شد؛ استعداد آنها به کار می‌افتد، کار می‌کنند، تلاش می‌کنند؛ در زمینه علم، در زمینه فعالیت‌های اجتماعی، در زمینه فعالیت‌های سیاسی، کشور پیشرفت می‌کند. در اقتصاد هم همین جور است. روحیه معنویت و تدین، نقش بسیار مهمی دارد.»

۳) پرهیز از توجه اجتماعی به مسائل حاشیه‌ای: طرح مسائل حاشیه‌ای و عطف توجه جامعه به آن می‌تواند انسان‌ها را از هدف اصلی خود باز دارد یا سیر رو به جلو کشور را دچار خلل کند. انگیزه‌ها را آسیب بزند و حتی افرادی را که سست‌ترند از نیل به هدف نهایی ناامید سازد.

«مسائل حاشیه‌ای در کانون توجه افکار عمومی قرار نگیرد. یک شرط دیگر این است که کشور به مسائل حاشیه‌ای مبتلا نشود. ببینید، در بسیاری از اوقات یک مسئله اصلی در کشور وجود دارد که همه باید همت کنند و به سراغ این مسئله اصلی بروند؛ باید مسئله کانونی کشور این باشد؛ اما ناگهان می‌بینیم از یک گوشه‌ای یک صدائی بلند می‌شود، یک مسئله حاشیه‌ای درست می‌کنند، ذهن‌ها متوجه آن می‌شود.»

رهبر معظم انقلاب عطف توجه کشور به مسائل حاشیه‌ای را مانند این می‌دانند که قطاری در حرکت با سرعت به سمت مسیر خود را برای توجه به نقطه‌ای در میان راه متوقف کنند دوباره جمع شدن افراد و به حرکت افتادن اینها چه میزان دشوار است؟ و آیا تأخیر پیش آمده جبران خواهد شد؟

۴) اتحاد و انسجام ملی: اتحاد و انسجام در عرصه ملی از عوامل لازم برای حرکت سریع روبه رشد در هر کشوری است و ایران نیز از این مساله مستثنی نیست. پرهیز از حرکات و بیانات تفرقه‌افکنانه از ضروریات حرکت جامعه در مسیر یک اقتصاد مقاومتی حقیقی است. این مساله کوچک و بزرگ نمی‌شناسد و در این زمینه آحاد مردم جامعه از عوام گرفته تا مسئولین سیاسی یکسان‌اند و وظیفه دارند که به سهم خود در حفظ وحدت بکوشند.

البته در این زمینه اتحاد بین مسئولین نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است که نتیجه آن در هماهنگی و انسجام هر چه بیشتر قوای سه‌گانه مشاهده خواهد شد.

«یک شرط دیگر، حفظ اتحاد و انسجام ملی است. این اتحادی که امروز در میان مردم و در بین مردم و مسئولین وجود دارد.... بایستی باقی بماند و روزبه‌روز تقویت شود. یکی از نقشه‌های بزرگ دشمنان ملت ایران، ایجاد تفرقه و شکاف در داخل بوده است؛ به بهانه‌های گوناگون.... قومیت... مذهب... گرایش‌های سیاسی.... جناح‌بندی‌ها،... اتحاد را باید حفظ کرد... مسئولین کشور هم همین‌طور؛ پس انسجام قوا با یک‌دیگر، هماهنگی قوا با یک‌دیگر هم مهم است.»

۵) پرهیز از نگاه شعاری به مفهوم اقتصاد مقاومتی: آخرین نکته بیان شده از سوی رهبر انقلاب در زمینه الزامات اقتصاد مقاومتی باور کردن و عمل کردن مسئولین است: «آنچه انتظار دارم این است که این شعار را بشنوند، باور کنند دنبال کنند.» نه برخورد شعاری با آن.

آثار سوء پول‌شویی بر امنیت اقتصادی

یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی برای سرمایه‌گذاران (داخلی و خارجی) محفوظ ماندن حقوق اشخاص از هرگونه تعدی خودسرانه است. به عبارت دیگر به رسمت شناختن مالکیت اشخاص و تضمین اجرای قراردادها جزء اصول اولیه امنیت اقتصادی است. از سوی دیگر کاهش ریسک سرمایه‌گذاری که مؤلفه دیگر امنیت اقتصادی است جز با ایجاد شفافیت و حکومت قانون میسر نیست. پول‌شویی و فعالیت‌های مجرمانه یکی از

موانع اصلی بر سر راه امنیت اقتصادی، ایجاد شفافیت مالی و حکومت قانون است که زمینه فعالیت‌های تبهکارانه را گسترش و فعالیت‌های سازنده اقتصادی را کاهش می‌دهد (رهبر، ۱۳۸۲).

بر این اساس در این بخش به تحلیل تأثیرات پول‌شویی بر اقتصاد ملی در چهار بخش واقعی، عمومی، پولی و مالی خواهیم پرداخت. لازم به توضیح است که تمامی این آثار در کوتاه‌مدت ظاهر نمی‌شوند و برای مشاهده برخی از آثار ذکر شده نیاز به مدت زمان بیشتری است (جباری، ۱۳۸۷):

الف) تأثیرات پول‌شویی بر بخش واقعی اقتصاد

تأثیرات پول‌شویی بر بخش واقعی اقتصاد را می‌توان به اختصار این گونه بیان کرد:

۱. انتفاع مرتکبین پول‌شویی و متضرر شدن قربانیان آن: جرم منشأ پول‌شویی (مانند قاچاق مواد مخدر، کلاهبرداری، سرقت، فرار مالیاتی و ...) موجب می‌شود که مقادیر قابل توجهی از منابع مالی از کنترل قربانیان این جرایم خارج شده و در اختیار مجرمین قرار گیرد. عمل پول‌شویی موجب می‌شود که این منابع غیرقانونی تطهیر شده و وارد چرخه اقتصادی شوند و چرخه آنها حالت قانونی به خود بگیرد. پول‌شویی این اجازه را به مجرمان می‌دهد که از میوه‌های جرم خود منتفع شوند. مک کرل در این زمینه می‌گوید: "پول‌شویی موجب می‌شود که مجرمان ثروتمندتر شوند. این امر موجب می‌شود که مجرمان وجهه مشروع و قانونی در جامعه داشته و پلیدی اعمال آنها از چشم عموم دور باشد. این امر علاوه بر آن که قدرت اقتصادی مضاعفی به مجرمان می‌دهد، از طرف دیگر آنها را به‌عنوان افرادی که مطیع قانون هستند معرفی می‌کند.

۲. اعوجاج مصرف: زمانی که منابع مالی از قربانیان به مجرمان منتقل می‌شود، نحوه صرف پول‌ها با حالتی که قبلاً داشت متفاوت می‌شود. الگوی مصرف جنایت‌کاران ممکن است با الگوی مصرف شهروندان معمولی متفاوت باشد. بنابراین عمل موجب می‌شود که خریداری‌های دارایی‌های بخش حقیقی، جواهرات، اشیاء هنری و لوکس می‌شود تا اینکه این پول‌ها موجب تحریک ناظران مالی نشوند در حالی که قربانیان این پول‌ها را صرف خرید لوازم مصرفی خود، و پس‌انداز برای روزهای نیاز خود می‌کنند. در نتیجه صنایع تولیدکننده لوازم ضروری جامعه با یک کاهش تقاضا در اثر پول‌شویی مواجه می‌شوند و همچنین صنایع تولیدکننده کالاهای لوکس و قیمتی با یک افزایش تقاضا روبرو می‌شوند. تأثیر این کاهش و افزایش در تقاضای کالاهای لوکس و ضروری اعوجاج مصرف را در پی داشته و موجب تخصیص ناکارای منابع شده و رفاه کل را کاهش می‌دهد.

۳. اعوجاج مصرف و سرمایه‌گذاری: آثار منفی پول‌شویی در مورد سرمایه‌گذاری نیز به‌وضوح مشاهده می‌شود. پول‌شویان در مورد انتخاب پروژه‌های سرمایه‌گذاری به راحتی اختفا بیشتر فکر می‌کنند تا به بیشینه کردن سود آتی. در این صورت حجم قابل توجهی از سرمایه‌های ملی به سمت انجام کارهایی که بازدهی اقتصادی بالایی ندارند، سوق پیدا می‌کند. این امر موجب می‌شود که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، موجب افزایش تولید ملی و در نتیجه اشتغال نشوند.

۴. افزایش تصنعی قیمت‌ها: پول‌شویان تمام هم‌وغم خود را به کار می‌برند تا بتوانند درآمدهای نامشروع خود را به شکل قانونی و مشروع تبدیل کنند. در راستای نیل به این هدف پول‌شو از پرداخت مبالغی بالاتر از قیمت متعارف و معقول بازار ابایی ندارد و در نتیجه موجب افزایش غیرمنطقی قیمت‌ها می‌شود. به‌عنوان مثال اقدام گروه مندلین در دهه ۱۹۸۰ در کلمبیا به‌منظور تطهیر درآمدهای نامعقول خود را با خرید منجر به افزایش قیمت این زمین‌ها از ۵۰۰ دلار به ۲۰۰۰ دلار شد.

۵. رقابت عادلانه: پول‌شویان با هدف پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی خود، با استفاده از شرکت‌های پیشرو، عواید مزبور را با وجوه قانونی مخلوط می‌کنند. از آنجایی که این شرکت‌ها به وجوه غیرقانونی قابل توجهی دسترسی دارند که به آنها کمک می‌کند تا محصولات و خدمات خود را با قیمتی کمتر از سطح قیمت بازار و گاهی کمتر از هزینه تولید عرضه‌کننده داخلی عرضه می‌کنند که این امر رقابت را برای شرکت‌های قانونی بسیار مشکل می‌کند و باعث بیرون راندن توسط شرکت‌ها و سازمان‌های مجرم از بازار و تضعیف بخش خصوصی قانونی در اقتصاد می‌شود. قانون گرشام^۱ در این مورد مبنی بر این که "پول‌های بد، پول‌های خوب را از صحنه خارج می‌کنند." به‌وضوح این پدیده را تبیین می‌کند.

۶. تغییر در واردات و صادرات: پول‌شویی همچنین می‌تواند موجب تغییر در واردات و صادرات یک کشور شود. پول‌شویان غالباً تمایل به خرید و وارد کردن اشیاء لوکس و گران‌قیمت دارند و در نتیجه واردات بیش از حد (به لحاظ ارزش) دامن زده و مشکل کسری تراز پرداخت‌ها را برای کشورها به‌دنبال دارند. واردات این کالاها برخلاف واردات کالاهای سرمایه‌ای هیچ تغییری را در میزان تولید نداشته و تنها موجب کاهش سود بنگاه‌های داخلی در اثر کاهش تقاضا برای کالاهای ضروری می‌شوند.

۷. تأثیر منفی بر روی رشد اقتصادی: پول‌شویی تأثیر منفی بر روی رشد اقتصادی دارد. حرکت سرمایه‌ها و درآمدها به سمت خرید اشیاء لوکس و نیز خرید اوراق قرضه بدون ریسک و اجتناب از سرمایه‌گذاری‌های مولد موجب می‌شود که رشد اقتصادی کاهش یابد.

۸. تأثیر منفی بر تولید، درآمد و اشتغال: پول‌شویی همان‌گونه که در بالا ذکر شد موجب کاهش تولید از طریق سوق دادن سرمایه‌ها از بخش‌های با کارایی و ریسک بالا مانند صنعت پوشاک، دارو و ... به سمت صنایع با کارایی و ریسک پایین مانند اشیا هنری و اشیا لوکس می‌شود. این امر کاهش تولید، درآمد و اشتغال را در پی خواهد داشت.

ب) تأثیرات پول‌شویی بر بخش عمومی اقتصاد

تأثیرات پول‌شویی بر بخش عمومی اقتصاد را می‌توان به اختصار این‌گونه بیان کرد:

۱. کاهش رفاه بخش عمومی: پول‌شویی تأثیرات مضر و زیانباری بر درآمد دولت دارد چرا که میزان مالیات جمع‌آوری شده را به شدت تقلیل می‌دهد. گزارش کم درآمدها یکی از شیوه‌های مرسوم برای فرار مالیاتی توسط پول‌شویان است. این عمل باعث می‌شود که دولت مردان نرخ مالیات را بالاتر ببرند و در نتیجه شرکت‌هایی که قانونی فعالیت می‌کنند، تضعیف می‌کنند.

۲. ایجاد موانعی برای خصوصی‌سازی: خصوصی‌سازی اگرچه می‌تواند منافع اقتصادی قابل توجهی به همراه داشته باشد ولی به‌عنوان ابزاری بسیار مؤثر برای پول‌شویی نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. سازمان‌های مجرم که از توان مالی بالایی برخوردار هستند می‌توانند با خرید شرکت‌ها و مؤسسات مورد نظر خود و به ویژه با خرید مؤسسات مالی و بانک‌ها به‌نوعی چرخه پول‌شویی خود را تکمیل کرده و از پوشش بانک‌های خودی برای پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و همچنین گسترش فعالیت‌های غیرقانونی استفاده کنند.

ج) تأثیرات پول‌شویی بر بخش پولی اقتصاد

تأثیرات پول‌شویی بر بخش پولی اقتصاد را می‌توان به اختصار این‌گونه بیان کرد:

۱. تغییر در تقاضای پول، نرخ ارز و نرخ سود بانکی: پول‌شویی تقاضای پول را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. اگرچه پول‌شویی در ابتدا میزان تقاضای پول را افزایش می‌دهد ولی در بلندمدت روند کاملاً معکوس می‌شود

و پول‌شویی کاهش تقاضای پول را در پی دارد. کورک در تحقیق خود نشان داده است که ده درصد افزایش در میزان جرم، موجب شش درصد کاهش در تقاضای پول می‌شود. بنابراین در اثر پول‌شویی مردم تقاضای پول خود را کاهش می‌دهند و این امر از طریق بازارهای پول، بازار نرخ بهره و نیز بازار ارز نیز تحت تأثیر منفی آن قرار می‌گیرند.

۲. افزایش نوسانات نرخ ارز و نرخ سود بانکی: مؤسسات مالی متکی به عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در مدیریت مناسب دارائی‌ها انجام به موقع تعهدات و عملیات خود با مشکلات و چالش‌های بیشتری مواجه‌اند. چرا که مقادیر زیادی پول با هدف پول‌شویی وارد مؤسسات مالی شده و به‌طور ناگهانی و غیرقابل پیش‌بینی از این مؤسسات خارج می‌شوند که این امر به نوبه خود مشکلاتی را در مورد نقدشوندگی و امور اجرایی در بانک‌ها ایجاد می‌کنند. از طرف دیگر این خروج ناگهانی مقادیر قابل توجه پول موجب می‌شود که بازارهای پول و در نتیجه بازار بهره و بازار ارز دچار نوسانات شدیدی شوند که این امر در بلندمدت بی‌ثباتی این بازارها را در پی دارد.

د) تأثیرات پول‌شویی بر بخش مالی اقتصاد

تأثیرات پول‌شویی بر بخش مالی اقتصاد را می‌توان به اختصار این‌گونه بیان کرد:

۱. افزایش اعطای اعتبارات: زمانی که حجم پول‌های کثیف در جامعه افزایش یابد، مقادیر بیشتری از اعتبارات برای وام‌دهی در دسترس خواهند بود و لذا نرخ‌های بهره کاهش می‌یابند. این امر موجب افزایش وام‌های با ریسک بالا شده و بازگشت سرمایه را در آینده با مخاطراتی روبه‌رو می‌کند و نیز به علت خروج غیرقابل پیش‌بینی این وجوه از سیستم بانکی در صورتی که میزان قابل توجهی از پس‌اندازها را تشکیل دهد بانک‌ها را با بحران‌های شدید مالی روبه‌رو می‌سازد.

۲. افزایش جریان ورودی و خروج سرمایه: پول‌شویی موجب می‌شود که منابع مالی به سمت کشورهای هدایت شود که در آنها قوانین مالی سهل‌تر و نیز منافذ پول‌شویی بیشتر است. این عمل موجب می‌شود که سرمایه از کشورهای توسعه‌یافته به سمت کشورهای کمتر توسعه‌یافته سوق یابد. به دلیل کم بودن بازدهی و کارایی در کشورهای کمتر توسعه‌یافته نسبت به کشورهای توسعه‌یافته، پول‌شویی موجب ناکارایی و عدم استفاده بهینه از منابع مالی در کل دنیا می‌شود.

۳. تغییر در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی: تضعیف یکپارچگی بازارهای مالی در نتیجه پول‌شویی و نیز افزایش میزان جرائم سازمان‌یافته موجب کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌شود. زمانی که جرائم سازمان‌یافته گسترش یابد، فساد قضایی و اداری گسترش می‌یابد. گسترش فساد باعث افزایش ریسک سرمایه‌گذاری شده و در نتیجه مانع از ورود سرمایه‌های جدید از خارج از کشور شده و در مواردی موجبات خروج این سرمایه‌ها را فراهم می‌آورد.

۴. افزایش فساد در بخش مالی: جرائم مالی می‌توانند به آسانی در مؤسسات مالی رخنه کرده و از دو طریق مانع از توسعه بخش مالی در کشور می‌شوند. نخست این که، هم‌بستگی بالایی میان پول‌شویی و کلاهبرداری وجود دارد و لذا پول‌شویی از این طریق فرسایش مؤسسات مالی را در پی دارد و دوم اینکه اعتماد مشتریان که بزرگ‌ترین پشتوانه رشد و توسعه بازارهای مالی است، نسبت به مؤسسات مالی کاهش می‌یابد و این امر در بلندمدت توسعه این نهادها را پرهزینه و در مواردی غیر ممکن می‌کند.

علاوه بر موارد ذکر شده، بر پایه یافته‌های پژوهش انجام شده در صندوق بین‌المللی پول^۱ پول‌شویی موجب تورش آمارها و داده‌ها و در نتیجه انحراف تحلیل‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی از حالت واقعی اقتصاد می‌شود. همچنین پول‌شویی کنترل دولت بر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی را کاهش دهد.

بررسی الگوهای پول‌شویی و ارتباط آن با سایر متغیرهای اقتصادی فیشتن باوم^۲ در سال ۱۹۸۹ استدلال می‌کند که کند شدن رشد بهره‌وری آمریکا طی دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بیش از حد برآورد شده است که دلیل عمده آن را می‌توان در نادیده گرفتن رشد سریع اقتصاد زیرزمینی جستجو کرد. در خصوص عدم امکان ارائه تفسیر واحد برای رفتار عوامل اقتصادی در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ تقریباً اتفاق نظر وجود دارد و دلایل این امر را عواملی هم‌چون رشد سریع فناوری مالی، مقررات‌زدایی و خصوصی‌سازی می‌دانند؛ اما در این میان می‌توان به تأثیر پول‌شویی بر نوسانات عوامل کلان پولی نیز تأکید کرد.

این مسئله می‌تواند بیان‌کننده ضرورت توجه سیاست‌گذاران به در نظر گرفتن آثار و نتایج حضور و وجود بخش غیرقانونی و موارد مرتبط از جمله پول‌شویی در سیاست‌گذاری‌ها باشد. بدیهی است که نادیده گرفتن یا غفلت از این واقعیات، می‌تواند به واسطه افزایش احتمال تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری غلط، نقش مهم و مؤثری در ایجاد بحران در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته داشته باشد. پول‌شویی می‌تواند در توزیع درآمد نیز تأثیر داشته باشد. اگرچه به این مقوله در ادبیات مربوطه چندان تأکید نشده است، نمی‌تواند نادیده

1- International Monetary Fund

2- Fichtenbaum

گرفته شود. در صورتی که پول‌شویی باعث افزایش درآمد قشر پرمصرف که توجه چندانی به پس‌انداز ندارند و کاهش درآمد افرادی که معتقد به پس‌انداز هستند، شود و میل به سرمایه‌گذاری را از سرمایه‌گذاری‌های با ریسک کم و شفافیت بالا به سرمایه‌گذاری‌های کم کیفیت پریسک سوق دهد، رشد اقتصادی، آثار منفی بیشتری را تجربه خواهد کرد؛ به‌عنوان مثال، شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد در آمریکا فرار مالیاتی بیشتر در درآمدهای ناشی از فعالیت‌های پریسک غیرشرکتی تمرکز یافته است (کوئیرک^۱، ۱۹۹۶). آثار کلان اقتصادی پول‌شویی به‌صورت کمی برآورد نشده و به‌عنوان اولین کار کورک ارتباط بین پول‌شویی و رشد اقتصادی را بررسی کرده است. البته همان‌طور که خود کورک اشاره می‌کند، کارهای تجربی بارو مبنای الگوی او قرار گرفته است. بارو الگوی رشد اقتصادی را با متغیرهای بسیار وسیع‌تر از فهرست متداول عوامل رشد در نظر می‌گیرد. وی متغیرهای فنی، متغیرهای مربوط به کیفیت سرمایه انسانی (تعداد سال‌های آموزش و سطح سواد)، تعداد ترورها و اعتصابات، انحرافات قیمتی و دست‌کاری بازارها را در کنار سایر عوامل رشد در نظر گرفته و ارتباط متغیرهای فوق با رشد اقتصادی را بررسی کرده است. کورک نیز مانند بارو در صدد ایجاد ارتباط، بین متغیرهایی غیر از متغیرهای متداول با رشد اقتصادی است. او میزان جرایم را به‌عنوان یک جایگزین برای پول‌شویی، با رشد اقتصادی مرتبط می‌کند. همچنین، آثار پول‌شویی بر توزیع درآمد از طریق بررسی اثر پول‌شویی که با متغیرهای جایگزینی هم‌چون میزان جرایم اندازه‌گیری می‌شود، بر ضریب جینی و دهک‌های درآمدی به‌صورت مقطعی و سری زمانی قابل بررسی است. اگر افزایش متغیر پول‌شویی باعث ایجاد فاصله طبقاتی بین اقشار کم درآمد و پر درآمد شود، می‌توان گفت: اثر پول‌شویی بر توزیع درآمدها منفی است؛ البته، هیچ اجباری به استفاده از ضریب جینی به‌عنوان متغیر وابسته نیست و ممکن است سایر متغیرهای بیان‌کننده نابرابری توزیع درآمد، جایگزین ضریب جینی شود.

یکی دیگر از آثار منفی پول‌شویی به نوسانات بازارهای مالی و قیمت‌داری‌های مالی مربوط می‌شود. به‌منظور بررسی تجربی این ادعا می‌توان از الگوهای نوسان^۲ بهره جست. الگوهای آرچ^۳ و گارچ^۴ یا گونه‌های مختلف آن می‌تواند بدین منظور استفاده شود. البته، توجه به این نکته حائز اهمیت است که تعداد داده‌های مورد نیاز این الگوها بالاست؛ بنابراین، باید از آمار جرائم هفتگی یا ماهانه برای تخمین الگوهای نوسان استفاده

-
- 1- Quirk
 - 2- Volatility Models
 - 3- ARCH
 - 4- GARCH

کرد که به نظر می‌رسد عملی نباشد؛ زیرا در اغلب کشورها و حتی کشورهای پیشرفته، آمار فوق به سهولت قابل دسترسی نیست؛ مگر اینکه مؤسسه یا سازمانی مسئول جمع‌آوری آن شود (کیانی‌زاده و بکی‌حسکویی، ۱۳۸۴).

راه‌های مبارزه با پول‌شویی

اگرچه اقتصاد مقاومتی به‌عنوان راهبردی جهت مبارزه با تحریم و از جمله بازخورد آن که باعث ایجاد فساد اقتصادی همچون پول‌شویی خواهد شد، توسط مقام معظم رهبری مطرح شد، اما عدم توجه کافی به این راهبرد، و همچنین گسترش پول‌شویی می‌تواند به‌عنوان مانعی بر سر راه اقتصاد مقاومتی قرار گیرد و باعث شکست آن در برخی حوزه‌ها گردد.

برآوردهای صورت گرفته برای اقتصاد ایران، بیان‌گر حجم وسیع فعالیت‌های زیرزمینی است که ارزش صادرات و واردات قاچاق، بیش از ۱۱/۳ میلیارد دلار تخمین زده شده است که از آن مقدار، ۱/۴ میلیارد دلار صادرات قاچاق کالاهای سوبسیددار و ۱/۷ میلیارد دلار مصرف داخلی مواد مخدر می‌باشد و حدود ۶/۰۹ میلیارد دلار آن نیز ناشناخته است. این در حالی است که طبق برآوردها، حجم اقتصاد زیرزمینی در استرالیا بین ۴ تا ۲۱ درصد تولید ناخالص داخلی، در آلمان ۲ تا ۱۱ درصد، ایتالیا ۱۰ تا ۳۳ درصد، ژاپن ۴ تا ۵۴ درصد، بریتانیا ۱ تا ۵۱ درصد، و در ایالات متحده ۴ تا ۳۳ درصد می‌باشد. از این‌رو راه‌های زیر جهت مبارزه با این پدیده توسط کارشناسان پیشنهاد می‌گردد:

- نظارت بر نقل و انتقالات خارجی؛ برخی معتقدند از آنجا که این امر منجر به ایجاد بازارهای موازی می‌شود که با اقتصاد زیرزمینی پیوسته است، روش مناسبی نمی‌باشد؛ اما عده‌ای دیگر معتقدند که گسترش چارچوب گزارش‌دهی و سرپرستی ارزی به سازمان‌هایی نظیر کمیته‌های ارزی است که کمتر دیوان‌سالارانه است، روش مناسب‌تری می‌باشد.

- اصلاح ساختار مالیاتی کشور؛ این اصلاحات ضمن اینکه مانع فرارهای مالیاتی می‌شود، قابلیت نظارت بر درآمد افراد را نیز افزایش خواهد داد.

- با نام کردن حساب‌های بی‌نام کشور

- نظارت بر کلیه صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی؛ صرافی‌های غیرمجاز، صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسساتی که خارج از نظارت بانک مرکزی فعالیت می‌کنند، از مراکز عمده

تمرکز پول‌های کثیف هستند که حدود ۲۵ تا ۴۵ درصد نیز کارمزد آن را دریافت می‌کنند که کارمزد پول‌های مواد مخدر و قاچاق اسلحه تا ۴۵ درصد نیز می‌باشد (احمدی نژاد منفرد، ۱۳۸۸).

از آنجا که بانک‌ها هسته اصلی شبکه حفاظت از سیستم مالی هستند، بنابراین کارایی یک نظام ضد پول‌شویی به میزان زیادی بستگی به کوشش بانک‌ها در مبارزه با پول‌شویی دارد. در این راستا با عنایت به تجربیات بین‌المللی در زمینه برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی، کلیه بانک‌های خصوصی، دولتی و مؤسسات اعتباری، به منظور مبارزه با پول‌شویی ملزم به رعایت اصولی هستند که مورد توافق عمومی سازمان‌های بین‌المللی فعال در زمینه مبارزه با پول‌شویی و کلیه کشورهایی است که دارای قانون مبارزه با پول‌شویی بوده و برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی را فعالانه دنبال می‌کنند. این اصول عبارت‌اند از (کشتکار، ۱۳۹۰):

۱. شناسایی مشتری: شناسایی مشتری به معنی احراز هویت مشتری توسط بانک یا مؤسسه اعتباری در هنگام گشایش حساب و ارائه خدمات است. فرایند احراز هویت مشتری را می‌توان به تفکیک زیر بیان کرد:

اخذ اسناد رسمی هویتی معتبر از مشتری در هنگام گشایش حساب و ارائه خدمت، بررسی منبع وجوه برای گشایش حساب با مبالغ بالا، شناسایی مالکان ذینفع حساب، دقت نظر در نزدیکی محل اقامت یا محل کار مشتری به بانک یا مؤسسه اعتباری موردنظر، تأیید محل اقامت یا کار مشتری با استعلام یا سؤال از نهادهای خدمات شهری (مخابرات، آب یا برق)، جمع‌آوری اطلاعات کافی درباره حرفه مشتری به منظور سنجش و تطبیق گردش حساب مشتری با نوع فعالیت اقتصادی آن، کنترل و تأیید بانک‌های عامل واریزکننده وجوه به حساب مشتری.

۲. طبقه‌بندی مشتری‌ها بر مبنای ریسک و اجرای ضوابط دقیق برای مشتری‌های پرخطر: براساس توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی ضوابط شناسایی مشتری باید مبتنی بر ریسک باشد. بر این اساس سخت‌گیری و دقت در پذیرش مشتری باید متناسب با مشخصات و پیشینه حرفه‌ای وی باشد. در این راستا کنترل‌های موردنیاز از سوی بانک یا مؤسسه اعتباری باید براساس انواع ریسک باشد: از جمله ریسک مشتری، ریسک محصول یا خدمتی که به مشتری ارائه می‌شود و ریسک منطقه فعالیت بانک یا مؤسسه اعتباری ارائه دهنده خدمت به مشتری.

۳. نظارت سیستمی بر گردش عملیات مشتری به منظور تشخیص موارد مشکوک: به منظور شناسایی موارد مشکوک به پول‌شویی لازم است بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دارای یک سیستم نظارت بر گردش عملیات بانکی مشتری باشند. از آنجا که شناسایی و کنترل گردش عملیات مشتری، فرایندی مستمر است؛ لازم است مؤسسات مذکور با نصب نرم‌افزارهای ویژه مبارزه با پول‌شویی، اطلاعات اخذ شده از مشتریان را مدیریت

کنند. از جمله ویژگی‌های نرم‌افزارهای فوق، قابلیت جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، نمایش و عرضه اطلاعات و شناسایی موارد مشکوک است. نرم‌افزارهای مذکور به گونه‌ای طراحی شده‌اند که امکان بررسی و کنترل حساب‌ها و گردش عملیات بانکی مشتریان به صورت مستمر و در کوتاه‌ترین زمان را فراهم می‌سازند. از جمله مواردی که در بررسی موارد مشکوک به بررسی دقیق‌تر و کسب اطلاعات بیشتری از مشتری نیاز دارد، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

وجوه انتقالی فاقد اطلاعات متقاضی (نام، نشانی و شماره حساب) در سند انتقال وجه (حواله)، معاملات کلان پیچیده و غیرمتعارف فاقد توجیه اقتصادی و قانونی، عملیات بانکی و معاملات انجام شده در مناطق فاقد قوانین استاندارد برای مبارزه با پول‌شویی، نگهداری غیرمنطقی حساب از طریق اتباع خارجی، معاملات انجام شده از طریق روابط کارگزاری، معاملات غیرحضور از طریق بانکداری الکترونیکی و اینترنتی.

اقدامات جمهوری اسلامی ایران در خصوص مبارزه با پول‌شویی

در ایران قانون مبارزه با پول‌شویی در بهمن سال ۱۳۸۶ تصویب شد. بر اساس ماده ۲ قانون فوق، پول‌شویی جرم تلقی می‌شود. به موجب ماده ۴ قانون مذکور، به منظور هماهنگ کردن دستگاه‌های ذیربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصله، تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک، به منظور مقابله با جرم پول‌شویی، شورای عالی مبارزه با پول‌شویی به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای بازرگانی، اطلاعات، کشور و رئیس کل بانک مرکزی تشکیل می‌شود. بر اساس ماده ۹ این قانون، مرتکبین جرم پول‌شویی علاوه بر استرداد درآمدها حاصل از ارتکاب جرم به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند. آیین‌نامه اجرایی این قانون نیز، شامل ۸ فصل و ۴۹ ماده، در ۱۴ آذر ۱۳۸۸ ابلاغ شد.

بر اساس ماده ۱۸ آیین‌نامه فوق، تمامی اشخاص مشمول قانون، مکلف‌اند با توجه به وسعت و گستردگی سازمانی خود، واحدی را به‌عنوان مسئول مبارزه با پول‌شویی معرفی کنند. در ماده ۳۳ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پول‌شویی، تمامی مؤسسه‌های پولی و مالی مشمول این قانون موظف‌اند مدارک مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی اعم از فعال و غیرفعال را حداقل تا پنج سال بعد از پایان عملیات نگهداری کنند.

بر اساس ماده ۳۸ آیین‌نامه فوق، واحد اطلاعات مالی، مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی مسئول

انجام وظایف زیر است:

جمع‌آوری و اخذ اطلاعات معاملات مشکوک، ارزیابی، بررسی و تحلیل اطلاعات گزارش‌ها و معاملات مشکوک، درج و طبقه‌بندی اطلاعات در سیستم‌های مکانیزه، اعلام مشخصات اشخاص دارای سابقه پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم به اشخاص مسئول (به منظور مراقبت بیشتر یا قطع همکاری)، در صورت درخواست مراجع ذیربط، تأمین اطلاعات تحلیل شده مورد نیاز مراجع قضایی، ضابطان و دستگاه‌های مسئول مبارزه با تروریسم در کشور، در صورت درخواست مراجع ذیربط، تهیه آمارهای لازم در مورد اقدامات صورت گرفته در جریان مبارزه با پول‌شویی، تهیه نرم‌افزارها و سیستم‌های اطلاعاتی مورد نیاز، تأمین امنیت اطلاعات جمع‌آوری شده، تبادل اطلاعات با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی طبق مقررات، جمع‌آوری و اخذ تجارب بین‌المللی، ارسال گزارش‌هایی که به احتمال قوی صحت دارد یا از اهمیت برخوردار است به دستگاه قضایی، پیگیری گزارش‌های ارسالی در مراجع قضایی، تهیه پیش‌نویس برنامه سالانه واحد اطلاعات مالی جهت تصویب شورا، پاسخ به استعلام اشخاص مشمول در اسرع وقت، اعلام نظر در مورد صلاحیت تخصصی مسئولان واحدهای مبارزه با پول‌شویی پیشنهادی از سوی مدیران اشخاص مشمول.

براساس ماده ۴۸ این آیین‌نامه به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات مشتری‌ها و احراز صحت اسناد و اطلاعات ارائه شده از سوی افراد، بانک مرکزی موظف است نسبت به راه‌اندازی سامانه اطلاعات مشتری‌ها، مشتمل بر اطلاعات زیر اقدام نماید:

- اطلاعات ثبتی و صورت‌های مالی مشتری‌ها (حقوقی و حقیقی)؛
- اطلاعات شماره حساب‌ها و تسهیلات ارائه شده به آنها و موارد سررسید و معوق شده (موضوع دستورالعمل تنظیم فرم‌های اعطای تسهیلات و تعهدات بانکی بانک مرکزی)؛
- اطلاعات چک‌های برگشتی؛
- اطلاعات مربوط به اظهارنامه مالیاتی مشتری‌ها؛
- اطلاعات محکومیت‌ها و سفته‌های واخواستی اشخاص حقیقی و حقوقی که اسامی آنها در سیستم ثبت شده است؛
- اطلاعات سجلی ارائه شده توسط مشتری‌ها.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز در راستای ایفای مطلوب مسئولیت‌ها و تکالیف مقرر در آیین‌نامه مذکور و حصول اطمینان از حسن اجرای امور و هم‌چنین تجمع و تمرکز فعالیت‌ها و اجتناب از هرگونه موازی کاری و ناهماهنگی احتمالی، در ابتدای سال ۱۳۸۹ اقدام به تشکیل اداره‌ای تحت عنوان «اداره مبارزه با

پول‌شویی»، در این بانک نموده است. این اداره مشتمل بر سه گروه بازرسی، مطالعات حقوقی و گروه بین‌الملل می‌باشد. کلیه وظایف و مسئولیت‌های بانک مرکزی در زمینه مقابله با پول‌شویی به صورت متمرکز تحت مدیریت واحد فوق انجام می‌گیرد. در این راستا اداره مبارزه با پول‌شویی بانک مرکزی هماهنگ با واحد اطلاعات مالی مستقر در وزارت اقتصاد و دارایی، با شبکه بانکی کشور در ارتباط است و بازرسان اداره مذکور با مراجعه مستقیم به بانک‌ها، نحوه عمل سیستم بانکی کشور در خصوص اجرای آیین نامه مبارزه با پول‌شویی را مورد بررسی قرار داده و در این خصوص مراقبت‌ها و توصیه‌های لازم را اعمال می‌نمایند (کشتار، ۱۳۹۰).

نتیجه‌گیری

همان‌طوری که اشاره شد، پول‌شویی عبارت است از فرآیندی که از طریق آن، شخص وجود منبع غیرقانونی و یا به کارگیری غیرقانونی درآمدها را مخفی می‌کند که این جزئی از نظام ناسالم اقتصادی است که اقتصاد زیرزمینی، نظام اداری ناسالم و غیرکارآمد، نظام مالی غیرشفاف و فاقد سیستم نظارتی قوی، بستر مناسب را برای عملیات پول‌شویی فراهم می‌نماید. این فعالیت مجرمانه دارای آثار گسترده نامطلوب و زیان‌باری بر امنیت اقتصادی است، از جمله: کاهش تولید ملی، فرار مالیاتی، فرار سرمایه از کشور برای تطهیر، اختلال در بازارهای مالی، افزایش نقدینگی، تورم، انباشت ثروت و قدرت دست مجرمان و امکان ادامه حیات آنان، کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد، تضعیف بخش خصوصی، تغییر در واردات و صادرات، تاثیر منفی بر روی تولید، درآمد و اشتغال، پایین آمدن سطح رفاه عمومی، تغییر در تقاضای پول، نرخ ارز و نرخ سود بانکی، تغییر در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، و فاسد شدن حکومت و بروز تنش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی. بر این اساس، با تضعیف و کاهش امنیت اقتصادی، رشد اقتصادی هم به شدت کاهش می‌یابد و حتی راهبرد اقتصاد مقاومتی که جهت مبارزه با تحریم‌ها و همچنین فساد مالی از جانب مقام معظم رهبری ارائه شده است، کارساز نخواهد بود، زیرا جرم پول‌شویی، اهداف اقتصاد مقاومتی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. طبق آمارهای که از فعالیت‌های زیرزمینی ایران ارائه شد نتایج نشان داد که ارزش صادرات و واردات قاچاق، بیش از ۱۱/۳ میلیارد دلار تخمین زده شده است که از آن مقدار، ۱/۴ میلیارد دلار صادرات قاچاق کالاهای سوبسیددار و ۱/۷ میلیارد دلار مصرف داخلی مواد مخدر می‌باشد و حدود ۶/۰۹ میلیارد دلار آن نیز ناشناخته است. این در حالی است که طبق برآوردها، حجم اقتصاد زیرزمینی در استرالیا بین ۴ تا ۲۱ درصد تولید ناخالص داخلی، در آلمان ۲ تا ۱۱ درصد، ایتالیا ۱۰ تا ۳۳ درصد، ژاپن ۴ تا ۵۴ درصد، بریتانیا ۱ تا ۵۱ درصد، و در ایالات متحده ۴

تا ۳۳ درصد می‌باشد. بر همین اساس، مقاله حاضر جهت مبارزه با این فعالیت مجرمانه راهکارهایی را تشریح نمود. علاوه بر مواردی که به‌عنوان راهکارهای مبارزه با پول‌شویی مطرح کرده‌ایم، پیشنهادات دیگری را در زیر ارائه خواهیم کرد:

- پیش از هر چیز برای جلوگیری از پول‌شویی، باید جابه‌جایی پول و سرچشمه آن روشن شود (بدین صورت که واریزکننده پول به حساب‌ها و برداشت‌کننده از آنها به‌درستی شناخته شده باشد).

- نظارت بر ارزشهای خارجی و سامانه‌های پولی، برپا کردن نهادهای لازم و تدوین قوانین ضد پول‌شویی، کارآمد کردن سامانه مالیاتی و ... از روش‌هایی است که انگیزه‌های پول‌شویی در سیستم اقتصادی یک کشور را کاهش می‌دهد.

- در اقتصادهای توسعه‌یافته، درآمدها به حساب بانکی واریز و سپس برداشت می‌شود. گذشته از آن، حساب‌های رسمی باید حساب‌های مالیاتی شهروندان را تأیید کنند؛ کاری که تاکنون در ایران صورت نگرفته است. همچنین در آمریکا برای آسان‌سازی پیکار با پول‌شویی، اسکناس‌های درشت چاپ نمی‌کنند و همین سبب می‌شود که نگهداری پول به‌دست آمده از قاچاق به‌صورت انبوهی از اسکناس، برای قاچاقچیان دشوار باشد.

- تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی عمومی در زمینه پول‌شویی به‌منظور افزایش آگاهی مردم و تشویق آنها به ارائه اطلاعات و همکاری با نهادهای مبارزه با پول‌شویی.

- همچنین با توجه به اینکه جامعه ما، بهره‌گیری از تکنولوژی و اطلاعات و ارتباطات را آغاز کرده، بهتر است هر چه زودتر به قاعده‌مند کردن آن پردازد. از سویی، مسائل در این حوزه چنان در هم تنیده است که باید همه شرایط و اوضاع و احوال را تصمیم‌گیری در نظر گرفت. روشن است که وضع مقررات درباره چگونگی بهره‌گیری از شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای، پشتیبانی از حریم خصوصی و داده‌های شخصی شهروندان در این شبکه‌ها، مقررات حاکم بر تجارت الکترونیک و دادوستدهای مالی آنلاین و ... پیوند نزدیک با وضع مقررات ضد پول‌شویی الکترونیک دارد و لازم است در آغاز کار، بسترسازی بنیادی در این زمینه صورت گیرد.

منابع و مأخذ

- ۱- احمدی‌نژاد منفرد، مریم. (۱۳۸۸)، پولشویی و سیستم مالی شامل آثار اقتصادی اجتماعی، فرهنگی، توسعه صادرات، شماره ۷۸، ۴۱-۳۸.
- ۲- ابوالحسنی، اصغر و بهاروندی، احمد. (۱۳۹۲)، «اوراق دوسیه ارزی» رویه‌ای برای معاملات ارزی در یک اقتصاد مقاومتی نوعی، دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات اقتصاد اسلامی، شماره دوم، ۱۰۴-۹۳.
- ۳- بارانی، صادق و عبدالهی، اسماعیل. (۱۳۹۴)، تاثیر پولشویی بر اقتصاد مقاومتی، کنفرانس بین‌المللی اقتصاد کاربردی و تجارت، شرکت دانش‌محور آرتاخه، تهران، هتل المپیک.
- ۴- جباری، محمد. (۱۳۸۷)، گونه‌های پولشویی و آثار آن بر اقتصاد، مرکز تحقیقات استراتژیک «پژوهشکده»، گروه پژوهشی اقتصاد، کد گزارش: ۸-۸۷-۳-۰۴، ۳۴-۲.
- ۵- خلیلی، حسام‌الدین. (۱۳۹۱)، مقاومت اقتصادی در پرتو اقتصاد مقاومتی، کارآگاه، دوره دوم، سال پنجم، ۴۳-۲۴.
- ۶- رهبر، فرهاد. (۱۳۸۲)، پول‌شویی و آثار و پیامدهای آن، مجله تحقیقات اقتصادی، ویژه‌نامه، شماره ۶۳، ۵۵-۳۳.
- ۷- سیف، اله‌مراد. (۱۳۹۱)، الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری)، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، شماره شانزدهم، ۲۲-۵.
- ۸- شفیعی، سعیده و صبوری دیلمی، محمدحسن. (۱۳۸۸)، بررسی شیوه‌های مبارزه با پدیده پولشویی با تأکید بر راهکارهای مالیاتی، فصلنامه تخصصی مالیات، دوره جدید، شماره پنجم، ۱۶۹-۱۳۸.
- ۹- عباسی، اصغر. (۱۳۹۳)، حقوق کیفری اقتصادی: مبارزه با پولشویی در اسناد بین‌المللی و نظام حقوقی ایران، چاپ اول، تهران، نشر میزان.
- ۱۰- عزتی، مرتضی و محمدعلی، دهقان. (۱۳۸۷)، امنیت اقتصادی در ایران، تهران: مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، چاپ اول، تهران، نشر نگاران شهر.
- ۱۱- فشاری، مجید، پورغفاری، جواد. (۱۳۹۳)، بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در اقتصاد ایران، مجله اقتصادی، سال چهارم، شماره‌های ۵ و ۶، ۴۰-۲۹.
- ۱۲- کیانی زاده، حسین و بکی حسکویی، مرتضی. (۱۳۸۴)، بررسی زمینه‌های پولشویی و تأثیرات آن بر رشد اقتصادی در ایران، فصلنامه پژوهشی دانشگاه امام صادق(ع)، شماره ۲۷، ۸۹-۶۴.

- ۱۳- کشتکار، مریم. (۱۳۹۰)، راهکارهای مبارزه با پولشویی در بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، تازه‌های اقتصاد، شماره ۱۳۲، ۱۶۸-۱۶۰.
- ۱۴- کریم، محمدحسین، صفدری نهاد، محمود و امجدی‌پور، مسعود. (۱۳۹۳)، توسعه کشاورزی و اقتصاد مقاومتی، جایگزین نفت، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، سال دوم، شماره ششم، ۱۲۷-۱۰۳.
- ۱۵- لکزایی، نجف و حاجزاده، هادی. (۱۳۹۳)، بررسی امنیت اقتصادی افراد از خلال قواعد فقه امامیه با نگاهی به مرجع امنیت، دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی (دانش و توسعه سابق) دوره جدید، شماره ۶، ۳۱-۲.
- ۱۶- میرمعزی، سیدحسین. (۱۳۹۱)، اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن (با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری)، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال دوازدهم، شماره ۴۷، ۷۶-۴۹.
- ۱۷- هادیان، ابراهیم. (۱۳۸۲)، پولشویی و اثرات اقتصادی آن، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، چاپ دوم، تهران، نشر وفاق.
- 18- Aluko, A. and Bagheri, M. (2012). The impact of money laundering on economic and financial stability and on political development in developing countries, The case of Nigeria, *Journal of Money Laundering Control*, 15(4), 442-457.
- 19- Abdollahi, I. and Barani, S. (2015). The Impact of Money Laundering on Resistive Economy, *Iranian Journal of Business and Economics*, 2(4), 86-92.
- 20- Quirk, p. J. (1996). Money Laundering: Muddying the Macroeconomy. *Finance and Development*, International Monetary Fund, 34(1), 7-9.